

Offprint

Studia Biblica Slovaca je recenzovaný vedecký časopis zameraný na skúmanie Svätého písma Starého a Nového zákona predovšetkým zo stránky filologickej, historickej, exegetickej a teologickej.

Ročník VIII (2016), číslo 2

Vydáva Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, Kapitulská 26, 814 58 Bratislava 1, IČO 0039786510.

Vedecké kolégium/Advisory board: Reimund BIERINGER (Leuven, B) – Georg BRAULIK OSB (Wien, A) – Peter DUBOVSKÝ SJ (Roma, I) – Pavol FARKAŠ (Nitra, SK) – Massimo GRILLI (Roma, I) – Leslie HOPPE OFM (Chicago, USA)

Šéfredaktor: Blažej ŠTRBA (Badín, SK)
Zástupca šéfredaktora: Jozef JANČOVIČ (Bratislava, SK)
Redaktor pre recenzie: František TRSTENSKÝ (Spišské Podhradie, SK)
Výkonný redaktor: Martina KORYTIAOVÁ (Roma, I)

Redakčná rada /Editorial board: Jaroslav BROŽ (Praha, CZ) – Juraj FENÍK (Košice, SK) – Júlia Daniela ISKROVÁ OP (Ružomberok, SK) – Róbert JÁGER (Košice, SK) – Peter JUHÁS (Münster, D) – Branislav KLEUSKA (Ružomberok, SK) – Róbert LAPKO (Košice, SK) – Libor MAREK (Detroit, USA) – Jaroslav RINDOŠ (Bratislava, SK) – Milan SOVA (Bratislava, SK) – Jozef TIŇO (Bratislava, SK) – Gabriela Ivana VLKOVÁ OP (Olomouc, CZ)

Za lektorovanie všetkých článkov zodpovedá redakčná rada.

Jazyková úprava: Dušan Rončák

Obálka: Martin Mičko

Na príprave publikácie sa podieľali Petr Chalupa, Jozef Hřebík, Gregor Geiger OFM, Štefan Macko, Zuzana Očkajáková a Lucilla Mária Tongel'ová SDR.

Príspevky v slovenčine, češtine a v angličtine (od zahraničných autorov), alebo knihy na recenziu prosíme poslať na adresu redakcie *Studia Biblica Slovaca*, Banská 28, 976 32 Badín (Slovakia), redakcia@biblica.sk.

Príspevky sa požadujú v elektronickej podobe, podľa možnosti v textovom editore Microsoft Word. Ak sú používané iné fonty písma pre hebrejčinu a gréčtinu ako v programe BibleWorks, tak upresniť aké, prípadne preposlať používaný font spolu s príspevkom. Príspevok typu štúdia, poznámka alebo reflexia musí byť doplnený abstraktom a jeho anglickou verziou, anglickým názvom príspevku, max. piatimi kľúčovými slovami v slovenčine/češtine a angličtine, zoznamom bibliografie a kontaktom na autora príspevku. Nevyžiadané rukopisy sa nevracajú. Redakcia si vyhradzuje právo upraviť titulok a vykonať potrebnú jazykovú a štylistickú úpravu prijatých príspevkov. Upresňujúce podmienky pre prispievateľov sú dostupné www.biblica.sk.

Články časopisu sú abstrahované v troch svetových periodikách: *Old Testament Abstracts* ISSN 0364-8591, *New Testament Abstracts* ISSN 0028-6877 a *Elenchus of Biblica*.

S povolením Arcibiskupského úradu v Bratislave zo dňa 3. júna 2014

Prot. N. 2229/2014

Studia Biblica Slovaca

Printed in Slovakia, 12/2016.

Vychádza dvakrát do roka.

Cena: 6 €

ISSN 1338-0141

EV 3744/09

Slovesný vid v biblickej gréčtine

Stručný opis gramatickej kategórie a jej ekvivalenty v slovenčine a angličtine

Helena Panczová

Pri vyučovaní gréčtiny v slovenskom prostredí – a podľa informácií od kolegov ani v inom slovanskom prostredí – nezvykneme veľa času tráviť hĺbaním nad slovesným vidom v gréčtine. Je to tým, že táto kategória existuje aj v našom jazyku. Hoci sa prejavuje iným spôsobom, už samotná jej prítomnosť spôsobuje, že pri preklade gréckych vidových záležitostí do slovanských jazykov nemávame problémy. Školské pravidlo hovorí: tvary aoristového kmeňa prekladáme slovesami v dokonavom vide, tvary prítomného kmeňa slovesami v nedokonavom vide. To je základný vidový protiklad gréckeho jazyka vyjadrený základným vidovým protikladom slovenčiny. Aj keď to znie veľmi jednoducho, do veľkej miery to zodpovedá realite.

Toto intuitívne chápanie skutočnosti však nestačí, keď chceme grécky text vysvetliť na vedeckej úrovni. Preto v úvodnej časti nášho článku stručne zosumarizujeme vedecké poznatky o gramatickej kategórii slovesného vidu vo všeobecnosti a konkrétne v gréčtine. Budeme sa venovať aj situácii v angličtine. To je totiž v súčasnosti hlavné médium vedeckej komunikácie – všetci čítame anglickú odbornú literatúru, mnohí píšeme a vyučujeme po anglicky. Preto je aj pre nás dôležité skúmať vyjadrovacie prostriedky angličtiny. Angličtina, žiaľ, nemá gramatickú kategóriu slovesného vidu tak jasne prítomnú, ako to je v slovanských jazykoch. Preto sa neraz stane, že vidová opozícia gréčtiny (ale aj slovenčiny) v angličtine splynie do identického výrazu. To, samozrejme, neznamená, že vidová opozícia sa v angličtine nedá vyjadriť. Vyjadriť sa dá, no nie gramatickými, ale iba lexikálnymi prostriedkami. Aj v tomto nám môže pomôcť teoretický opis fungovania slovesného vidu v jazyku. Ak vieme, čo je hybnou silou vidovej opozície, budeme to vedieť vyjadriť aj pri chýbajúcich gramatických prostriedkoch.

V hlavnej časti článku bude nasledovať prehľad rôznych typov vidových opozícií vyjadrených na materiáli biblickej gréčtiny. Pri ich analýze sa budeme venovať nielen hľadaniu adekvátneho slovenského prekladu, ale aj anglickým variantom. Dúfame, že tento prehľad vyplní prázdne miesto v odbornej literatúre. Tradičné príručné gramatiky biblickej gréčtiny totiž predstavujú dosť zastaralý model gréckeho slovesného systému, teda sú nepoužiteľné¹. V aspektológii sa od doby ich publikovania udialo veľa prevratných zistení. Tie sa však do gramatík nedostali a, žiaľ, nereflektujú ich ani mnohé exegetické komentáre, ktoré sú založené na takom opise jazyka, ktorý je už dávno prekonaný.

V nedávnej dobe² sa, našťastie, objavilo niekoľko vysoko odborných štúdií o vide v biblickej (novozákonnej) gréčtine, ktoré budujú na poznatkoch súčasnej lingvistiky³. Podľa mojich znalostí však chýba akési prvotné uvedenie do tejto problematiky, ktoré by exegetom poskytlo základnú orientáciu⁴. To je ambíciou našej štúdie.

---

¹ Porov. RYDBECK, *What happened*, 424-427. Treba mať na pamäti, že tieto gramatiky boli zostavené v 19. storočí a publikované v niekoľkých revidovaných vydaniach v priebehu 20. storočia. To znamená, že v tom najlepšom prípade môžu predstavovať stav bádania v prvej polovici 20. storočia. Podobne je to v učebniciach gréčtiny, ktoré sú ešte o jeden krok viac pozadu.

² Priekopníkmi boli autori publikujúci v poslednej štvrtine 20. storočia: MATEOS, *El aspecto verbal en el nuevo testamento*; PORTER, *Verbal Aspect in the Greek of the New Testament*; FANNING, *Verbal Aspect in New Testament Greek*; MCKAY, *A New Syntax of the Verb in New Testament Greek: An Aspectual Approach*. Na nich buduje plejáda autorov 21. storočia.

³ Porov. napr. CAMPBELL, *Basics of Verbal Aspect in Biblical Greek*; CAMPBELL, *Verbal Aspect, the Indicative Mood and Narrative*; CAMPBELL, *Verbal Aspect and Non-Indicative Verbs*; MATHEWSON, *Verbal Aspect in the Book of Revelation*; CIRAFESI, *Verbal Aspect in Synoptic Parallels*.

⁴ V 800-stranovej publikácii WALLACE, *Greek Grammar Beyond the Basics* je otázke slovesného vidu venovaných iba zopár strán (499-503).

1 Úvod do problematiky

1.1 Vid v slovesnom systéme

1.1.1 Slovenčina

V slovenčine (a iných slovanských jazykoch) je slovesný vid silno prítomný v podobe dvojíc dokonavých a nedokonavých sloviess. Ich tvorenie nie je plne gramatikalizované a do veľkej miery zostáva záležitosťou slovnej zásoby. No napriek tejto derivačnej nepravidelnosti sú základom nášho slovesného systému dva typy sloviess, ktoré si navzájom vidovo zodpovedajú⁵.

1.1.2 Angličtina

Angličtina predstavuje ďalšiu podobu prítomnosti slovesného vidu v jazyku. V anglickom slovesnom systéme je nedokonavý vid explicitne vyjadrený priebehovými tvarmi. Nedá sa však povedať, že by jednoduché formy vyjadrovali jednoznačne dokonavý vid. Anglický systém je totiž nesúmerný. Nie všetky slovesá majú priebehové tvary (napr. stavové slovesá). A aj pri slovesách, ktoré ich majú, priebehové formy neexistujú v infinitíve a imperatíve. Namiesto nich sa používajú paralelné jednoduché formy. A do tretice – používanie priebehových foriem je významovo aj štylisticky obmedzené⁶. Prakticky to znamená, že anglické jednoduché formy môžu mať aj dokonavý, aj nedokonavý význam (*he said* = „hovoril“ aj „povedal“).

1.1.3 Gréčtina

Grécky slovesný systém je vybudovaný na základnej opozícii medzi dokonavým a nedokonavým vidom, ktorý je v indikatíve spojený so slovesným časom. Prézntový kmeň tvorí nedokonavé časy (χρόνοι ἀτελεῖς), zatiaľ čo

---

⁵ O slovesnom vide v slovenčine porov. JANOČKOVÁ, Slovtvorné a sémantické súvislosti slovesného vidu v slovenčine; SOKOLOVÁ, Sémantika slovesa a aspektové formy; SOKOLOVÁ, Verbálny aspekt v slovenčine – bilancia doterajšieho výskumu; BODNÁROVÁ, K problematike aspektu v kontexte pomerných (relatívnych) časov.

⁶ Podrobnejší opis anglickej gramatiky porov. QUIRK – GREENBAUM – LEECH – SVARTVIK, *A Comprehensive Grammar of the English Language* (kapitola 4: „The semantics of the verb phrase“).

aoristové a perfektové kmene tvoria dokonavé časy (χρόνοι συντελικοί)⁷. Aorist je dominantný výrazový prostriedok dokonavosti – perfektum je špeciálnou podskupinou.

Aorist aj perfektum vyjadrujú ukončený dej. No zatiaľ čo pri aoriste konečný bod deja je aj konečným bodom slovesného času, pri perfekte slovesný čas zahŕňa aj dobu nasledujúcu po konečnom bode deja. Napríklad aorist ἀπέθανε znamená „zomrel“ a označuje minulý ukončený dej. Dotyčný je (pravdepodobne) mŕtvy aj v súčasnosti, ale tento slovesný tvar to nevyjadruje⁸. Na druhej strane perfektum τέθνηκε tiež znamená „zomrel“, ale s dôrazom na to, že „je mŕtvy“ aj teraz. Tento rozdiel medzi aoristom a perfektom vyjadruje aj starogrécka terminológia – aorist, ἀόριστος, znamená „bez deliacej čiary“ (ὄρος), zatiaľ čo jeho náprotivok perfektum, ὠρισμένος, je „rozdelený, s deliacou čiarou“⁹. Aorist je jednoduchý, jednoliaty; perfektum je kombináciou dvoch predstáv¹⁰.

Stručný opis gréckeho systému, ktorý sme podali a ktorý je v súčasných lingvistických kruhoch viac-menej všeobecne akceptovaný, však nezodpovedá tomu, čo sa píše v tradičných gramatikách biblickej gréčtiny¹¹. Hlavným problémom je opis fungovania aoristu, ktorý sa prezentuje ako „neutrálny“, „sémanticky vágny“ či „nerozlíšený“¹². Vychádza sa pritom aj z etymológie názvu ἀόριστος. (Zástancovia tohto výkladu však zrejme nepoznali grécke

⁷ Grécku terminológiu porov. NAPOLI, *Aspect and Actionality in Homeric Greek*. Futúrum je vidovo nerozlíšené (pravdepodobne preto, že je sekundárneho pôvodu). Porov. PORTER, *Verbal Aspect*, 407-409, 439.

⁸ Ide o tzv. inferenciu založenú na našej znalosti reálií sveta, v ktorom žijeme.

⁹ Od slovesa ὀρίζω „rozdeľovať, dávať deliaciu čiaru“. Obrazom, ktorý viedol k tejto terminológii, je pravdepodobne *horizont*, deliaca čiara medzi morom a oblohou. Porov. HEWSON – BUBENIK, *Tense and Aspect*, 358-359.

¹⁰ Perfektu sa v našej štúdií nebudeme podrobnejšie venovať. V jeho prípade nie je problém slovesný vid, ale čas. Časová „rozpoltenosť“ perfekta spôsobuje, že na jednej strane splyva s aoristom, na druhej s prítomným. V prvom prípade dominuje dokonavosť minulého deja, v druhom ide o dôraz na prítomný stav.

¹¹ Prehľad spracovania vidu v staršej literatúre porov. PORTER, *Verbal Aspect*, 17-73.

¹² Tento názor sa vyskytuje aj v učebnici gréčtiny používanej na Pápežskom biblickom inštitúte, na ktorej boli odchovaní mnohí naši biblisti: SWETNAM, *An Introduction to the Study of New Testament Greek*. Učebnica vyšla v niekoľkých následných reedíciách, v talianskom aj španielskom preklade a formovala dve generácie katolíckych biblistov.

názvy ostatných časov, inak by nekládli aorist do terminologickej opozície voči prázetnu.)

1.2 *Aspektológia: stav bádania*

Hlavnou lingvistickou inováciou, ktorá spôsobila zásadnú reštrukturalizáciu celej otázky slovesného vidu, bolo oddelenie vlastného vidu (aspektu) od akcionalita (*Aktionsart*). Gramatický vid je buď dokonavý, alebo nedokonavý a väčšina slovies môže prechádzať z jedného do druhého. No akcionalita (alebo lexikálny aspekt či situačný typ) je nemennou súčasťou základného významu slovesa. To, či sloveso označuje duratívnu alebo okamžitú situáciu, nie je rozdiel vidu, ale akcionalita. Tradičné gramatiky a následne ani učebnice biblickej gréčtiny tento rozdiel neregistrujú. Preto ich spracovanie problematiky vidu je zmiešaním obidvoch kategórií a výsledky sú pochopiteľne pokrivené.

Predstava o „vágnosti“ aoristu má svoje korene práve v tom, že sa neoddeľoval vid od akcionalita. Niektoré slovesá majú v aoriste duratívny význam. Ak je „duratívny“ chápané ako „nedokonavý“, pochopiteľne aorist nemôže byť dokonavý. Podobná chyba sa deje pri syntaktických testoch kompatibility istých slovesných foriem s istými adverbiami. Aorist môže byť kompatibilný s iteratívnymi adverbiami (πολλάκις *často*, καθ' ἡμέραν *každý deň*). Opäť, ak je „iteratívny“ pochopené ako „nedokonavý“, ani takýto aorist nemôže byť dokonavý. No ak vieme, že duratívnosť označuje akcionalitu, situačný typ, a iteratívnosť zase pluralitu situácií bez ohľadu na vid či akcionalitu, náš opis gramatického vidu bude iný.

V nasledujúcej časti podáme základnú charakteristiku gramatického vidu a prehľad hlavných situačných typov.

1.2.1 Gramatický vid/aspekt

Gramatická kategória vidu¹³ vyjadruje spôsob „videnia“ danej situácie, ktorá môže byť buď dokonavá, alebo nedokonavá. Nedokonavý vid prezentuje situáciu akoby znútra a okraje tohto obrazu zostávajú nezaostrené. Tento pohľad sa nezaujíma ani o začiatok, ani o koniec, ale vidí vnútornú komplexnosť situácie. Na druhej strane dokonavý vid prezentuje situáciu ako jednotný celok videný zvonka. Situácia môže byť vnútorne komplexná, môže

¹³ Porov. de SWART, Verbal Aspect, 752-780.

trvať aj dlhšiu dobu, ale dokonavý vid ju zosumarizuje a dá jej jasné okraje – aj na začiatku, aj na konci.

Gramatický vid je do istej miery subjektívny – čiastočne závisí na hovoriacom, je to jeho prezentácia situácie, nie vlastnosť situácie samotnej. Porovnajme prezentáciu tej istej situácie v rôznych kontextoch:

John read that book yesterday.

John tú knihu prečítal včera. (dokonavý vid)

While he was reading it, the postman came.

Keď ju čítal, prišiel poštár. (nedokonavý vid)

1.2.2 Akcionalita (lexikálny aspekt, situačné typy)

Gramatický vid sa vždy kombinuje so sémantikou samotného slovesa, s jeho akcionalitou¹⁴. Slovesá môžu označovať niekoľko rozličných situácií. Základné rozdelenie je na *stavy* a *udalosti* (*states* vs. *events*). Tie prvé označujú statické situácie, tie druhé dynamické.

Udalosti sa delia podľa toho, či sú *telické* alebo *atelické*. Telickosť situácie závisí od toho, či udalosť má prirodzený koniec, spočívajúci v nejakom celi či výsledku, alebo nie. Telické udalosti majú prirodzený koniec (τέλος), atelické ho nemajú. Atelické udalosti sa uskutočnia hneď, ako sa začnú. Telické udalosti sú ukončené len vtedy, keď dosiahnu svoj cieľ a nastane zmena ich stavu.

Telické aj atelické udalosti sa ďalej delia podľa toho, či sú *duratívne*, pretrvávajúce, alebo *okamžité*.

Slovesá môžu do istej miery prechádzať z jednej kategórie do druhej, ak sa niektoré okolnosti situácie menia. Napr. duratívne udalosti – *aktivity/procesy* a *uskutočňovania* – môžu byť vyjadrené tým istým slovesom, ktoré v prvom prípade nemá predmet, ale v druhom ho má: *jest'* – *jest' jablko*, *písať* – *písať článok*. V prvom prípade neexistuje nijaké ohraničenie udalosti, zatiaľ čo druhá smeruje ku koncu, k zjedeniu jablka či napísaniu článku¹⁵.

Oddelenie vidu a akcionalít, teda gramatického a lexikálneho aspektu, samozrejme nie je jednoduché, lebo sú vždy spojené. Oprávnenosť uvedeného rozdelenia na situačné typy sa ukáže v nasledujúcej časti. Tu predostrieme systém fungovania gréckeho aoristu a imperfekta na príkladoch slovies

¹⁴ Porov. FILIP, *Lexical Aspect*, 721-751.

¹⁵ Nasledujúci prehľad je adaptáciou rozdelenia a charakteristiky situačných typov, ktoré podala SMITH, *The Parameter of Aspect*, 17-95.

patriacich do rôznych situačných typov. Uvidíme, že každý situačný typ síce má protiklad dokonavosti a nedokonavosti, no táto opozícia má rozličné podoby.

<i>Stavy (states)</i>	Charakter	Priklady
(Atelické)	(Duratívne)	mentálne stavy: <i>chápať, rozumieť, poznať, vedieť, veriť, milovať, báť sa, dúfať</i> ; zmyslové vnímanie: <i>počuť, vidieť, cítiť</i> ; fyzické stavy a pozície: <i>byť (niekde), žiť, sedieť, stáť, ležať, krčiť sa</i>
<i>Udalosti (events)</i>	Charakter	Priklady
Atelické: aktivity/procesy	Duratívne	fyzická alebo mentálna aktivita: <i>jesť, piť, písať, pracovať, kráčať, bežať, prechádzať sa</i>
jednorazové (semelfactives)	Okamžité	<i>udrieť, kopnúť, hodiť, kýchnuť, žmurknúť</i>
Telické: uskutočňovanie (accomplishments)	Duratívne	<i>stavať dom, učiť sa po grécky, písať článok, ísť do práce, zostupovať, vystupovať, zomierať, presvedčať, prekážať</i>
výkony (achievements)	Okamžité	<i>vyhrať preteky, nájsť kľúče</i>

2 Indikatív aoristu versus imperfektum

Indikatív aoristu a imperfektum sú minulé časy. Rozdiel medzi nimi je vidový – aorist vyjadruje dokonavý vid, imperfektum nedokonavý¹⁶.

2.1 Stavové slovesá a ingresívny aorist

Stavové slovesá majú stavový význam v nedokonavom vide (= v tvaroch prítomného kmeňa). Ak sa vyskytnú v aoriste, zvyčajne sa tým vyjadruje začiatok tejto situácie: *poznať – spoznať, počuť – dopočuť sa, vidieť –*

¹⁶ Porov. FANNING, *Verbal Aspect*, 240-252 (imperfektum), 255-265 (aorist).

uvidieť, cítiť – pocítiť, veriť – uveriť, žiť – ožiť, stáť – postaviť sa, sedieť – sadnúť si, ležať – ľahnúť si, krčiť sa – skrčiť sa.

Podobne ako stavové slovesá sa správajú aj *aktivity/procesy* – väčšinou sa vyskytujú v tvaroch nedokonavého vidu a ak sú v aoriste, najčastejšie ide o ingresívny aorist.

Imperfektum	Aorist
οὐκ ἐγίνωσκον τὰ λεγόμενα <i>necháпали, čo im hovoril</i> <i>they did not understand/know what was being said (Lk 18,34)</i>	οὗτοι ἔγνωσαν ὅτι σύ με ἀπέστειλας <i>oni pochopili, že ty si ma poslal</i> <i>they understood/knew (it dawned on them) that you sent me (Jn 17,25)</i>
ἤκουον δὲ ταῦτα πάντα οἱ Φαρισαῖοι καὶ ἐξεμυκτήριζον αὐτόν <i>farizeji toto všetko počuli/počúvali a posmievali sa mu</i> <i>the Pharisees listened/were listening to all this and jeered at him (Lk 16,14)</i>	ἤκουσαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς <i>dopočuli sa o tom veľkňazi a zákonníci the chief priests and the scribes heard it (= the report reached their ears) (Mk 11,18)</i>
ὅσον χρόνον ἔζη <i>pokiaľ žil</i> <i>as long as he lived (Joz 4,14)</i>	(τὰ ὀστά τὰ ξηρά) ἔζησαν... <i>suché kosti ožili</i> <i>the dry bones came to life... (Ez 37,10)</i>
ὁ στῦλος τῆς νεφέλης ἵστατο ἐπὶ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς <i>oblačný stĺp stál pri vchode do stánku the pillar of cloud stood/was standing at the entrance to the tent (Ex 33,9)</i>	...καὶ ἕστησαν ἐπὶ τῶν ποδῶν αὐτῶν <i>... a postavili sa na nohy ...and stood (= became standing) on their feet (Ez 37,10)</i>

V anglickom jazykovom prostredí môže pri niektorých stavových slovesách prísť k nedorozumeniu, lebo tri frekventované slovesá označujúce fyzickú pozíciu – *lie, stand, sit* – majú vo forme svojho jednoduchého časovania aj význam stavu, aj začiatku tohto stavu:

<i>I lie</i>	= <i>I am lying</i>		<i>I stand</i>	= <i>I am standing</i>		<i>I sit</i>	= <i>I am sitting</i>
	= <i>I lie down</i>			= <i>I stand up</i>			= <i>I sit down</i>

2.2 Uskutočňovania (accomplishments) a výsledkový aorist

Uskutočňovania (accomplishments) sú duratívne *telické* udalosti, teda svojím základným významom zamerané na nejaký cieľ alebo výsledok. Ich aorist vyjadruje, že tento konečný bod bol dosiahnutý, udalosť bola ukončená. Naproti tomu imperfektum necháva koniec otvorený. Táto otvorenosť môže mať viaceré podoby.

2.2.1 Výsledkový aorist vs. progresívne imperfektum

Progresívne imperfektum vyjadruje, že v danom čase udalosť ešte nedosiahla svoj koniec: zostupovať – zostúpiť, zomierať – zomrieť, stavať dom – postaviť dom, ísť do práce – prísť do práce, písať článok – napísať článok. Koniec je otvorený: možno bude dosiahnutý, možno nie.

Imperfektum	Aorist
<p>ἄνθρωπός τις κατέβαινε ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Ἱεριχὼ καὶ λησταῖς περιέπεσεν <i>istý človek zostupoval z Jeruzalema do Jericha a padol do rúk zbojníkom</i> <i>a man was going down (= was on his way down) from Jerusalem to Jericho and he fell into the hands of robbers</i> (Lk 10,30)</p>	<p>κατέβη μετ' αὐτῶν καὶ ἦλθεν εἰς Ναζαρέθ <i>zostúpil s nimi a odišiel do Nazareta</i> <i>he went down with them and came to Nazareth</i> (Lk 2,51)</p>
<p>θυγάτηρ μονογενῆς ... ἀπέθνησκειν <i>(jeho) jediná dcéra zomierala</i> <i>(his) only daughter was dying</i> (Lk 8,42)</p>	<p>μὴ κλαίετε, οὐ γὰρ ἀπέθανεν ἀλλὰ καθεύδει <i>neplačte, nezomrela, ale spí</i> <i>don't cry, she didn't die, but she sleeps</i> (Lk 8,52)</p>

2.2.2 Výsledkový aorist vs. snahové imperfektum

Imperfektum môže vyjadrovať, že koniec nebol úspešne dosiahnutý. Podmet sa snažil dosiahnuť cieľ, ale neúspešne. To vyjadruje snahové imperfektum (*imperfectum de conatu*). Ani slovenčina, ani angličtina na to nemá gramatické prostriedky a pri preklade musíme použiť lexikálny opis.

Imperfektum	Aorist
(Παύλος) ἔπειθεν Ἰουδαίους καὶ Ἕλληνας <i>Pavol sa usiloval presvedčiť Židov aj Grékov (ale márne)</i> <i>Paul tried to persuade Jews and Greeks (Sk 18,4)</i>	καὶ ἔπεισεν Δαυιδ τοὺς ἄνδρας αὐτοῦ <i>a Dávid presvedčil svojich mužov (a nechali Saula žiť)</i> <i>and David persuaded his men (1Sam 24,8)</i>
παραγίνεται ὁ Ἰησοῦς (...) πρὸς τὸν Ἰωάννην τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ. ὁ δὲ Ἰωάννης διεκώλυεν αὐτόν <i>Ježiš prichádza k Jánovi, aby sa dal pokrstiť. Ján sa ho snažil odradiť (ale márne)</i> <i>Jesus comes to John to be baptized by him. John tried to prevent/dissuade him (Mt 3,13-14)</i>	αὐτοὶ οὐκ εἰσῆλθατε καὶ τοὺς εἰσερχομένους ἐκωλύσατε <i>sami ste nevstúpili a tým, čo chceli vstúpiť, ste zabránili (úspešne)</i> <i>you did not enter yourselves and you prevented those who wanted to enter (Lk 11,52)</i>
ἔδιδου αὐτῷ ἐσμυρισμένον οἶνον· ὃς δὲ οὐκ ἔλαβεν <i>dávali/ponúkali mu víno zmiešané s myrrhou, ale on neprijal</i> <i>they tried to give him wine spiced with myrrh, but he did not take it (Mk 15,23)</i>	ἔδωκαν αὐτῷ πιεῖν οἶνον μετὰ χολῆς μεμιγμένον· καὶ γευσάμενος οὐκ ἠθέλησεν πιεῖν <i>dali mu piť víno zmiešané so žlčou; ale keď ho ochutnal, odmietol piť</i> <i>they gave him wine to drink, mixed with gall; but when he tasted it, he refused to drink (Mt 27,34)</i>

2.2.3 Uskutočnenie (výsledkový aorist) vs. aktivita (imperfektum)

Ako už bolo povedané, niektoré slovesá môžu prechádzať z jednej kategórie do druhej. Najčastejšie to býva medzi *uskutočňovaniami (accomplishments)* a *aktivitami*. Ak takéto sloveso má predmet alebo (ak je to sloveso pohybu) vyjadrenie cieľa, patrí medzi *uskutočňovania*. Rozdiel medzi aoristom a imperfektom vyjadruje, či cieľ bol alebo ešte nebol dosiahnutý (pozri 2.2.1). Ak však takéto sloveso nemá vyjadrený predmet/cieľ, je atelické a stáva sa z neho *aktivita/proces*, ktorý sa spravidla vyjadruje imperfektom (ako stavové slovesá). Imperfektum sa v tomto prípade zameriava na samotnú činnosť:

Imperfektum	Aorist
<p>πάλιν κατακύψας ἔγραφευ εἰς τὴν γῆν <i>znova sa zohol a písala po zemi</i> <i>he bent down and wrote on the ground</i> (Jn 8,8)</p> <p>ἔτρεχον δὲ οἱ δύο ὁμοῦ... <i>tí dvaja bežali spolu</i> <i>the two ran together</i> (Jn 20,4a)</p>	<p>ἔγραψεν δὲ καὶ τίτλον ὁ Πιλάτος <i>Pilát napísal aj nápis</i> <i>Pilat also wrote a title</i> (Jn 19,19)</p> <p>ὁ ἄλλος μαθητῆς (...) ἦλθεν πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον <i>ten druhý učeník prišiel k hrobu ako prvý</i> <i>the other disciple came to the tomb first</i> (Jn 20,4b)</p> <p>Ὁ δὲ Πέτρος ἔδραμεν ἐπὶ τὸ μνημεῖον <i>Peter pribehol k hrobu</i> <i>Peter ran to the tomb</i> (Lk 24,12)</p>

2.3 Komplexívny aorist

Komplexívnosť je najvšeobecnejší význam aoristu a vyskytuje sa pri slovesách všetkých typov. Udalosť, ktorá sa stala v minulosti, opisuje ako uzavretú – ako jeden celok od začiatku do konca. Pri rôznych typoch situácií máme zase rozdielne typy protikladov.

2.3.1 Jednorazový vs. opakovaný výskyt

Jednorazové slovesá (semelfactives) svojím základným významom vyjadrujú okamžitú udalosť, ktorá sa uskutoční veľmi rýchlo. Tieto slovesá sú prirodzene dokonavé. (Ich časové rozmedzie je také malé, že je ťažké si ich predstaviť v nedokonavom vide.) V imperfekte majú iteratívny význam – tá istá udalosť sa niekoľkokrát opakuje: *udrieť – udierať, kopnúť – kopať, hodiť – hádzať, kýchnuť – kýchať, žmurknúť – žmurkať*.

Aorist	Imperfektum
<p>ἐπάταξεν εἰς τὴν ἐξ αὐτῶν τοῦ ἀρχιερέως τὸν δοῦλον <i>jeden z nich udrel veľkňazovho sluhu</i> <i>one of them struck the high priest's servant</i> (Lk 22,50)</p>	<p>ὁ δὲ τελώνης (...) ἔτυπεν τὸ στήθος αὐτοῦ <i>mýtnik sa udieral do prs</i> <i>the tax collector beat his breast</i> (Lk 18,13)</p>

Aorist	Imperfektum
μία χήρα πτωχή ἔβαλεν λεπτὰ δύο <i>a poor widow put in two small coins</i> (Mk 12,42)	πολλοὶ πλούσιοι ἔβαλλον πολλά <i>many rich people put in large sums</i> (Mk 12,41)
ἡ δὲ γυνή (...) ἦλθεν καὶ προσέπεσεν αὐτῷ <i>žena prišla a padla pred ním (na kolená)</i> <i>the woman came and fell down before him</i> (Mk 5,33)	τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα, ὅταν αὐτὸν ἐθεώρουν, προσέπιπτον αὐτῷ <i>nečistí duchovia, kedykoľvek ho zbadali, padali pred ním</i> <i>the unclean spirits, whenever they saw him, fell down before him</i> (Mk 3,11)

Telické slovesá – uskutočňovania (*accomplishments*) a výkony (*achievements*) – sa môžu správať podobne. Ich aorist vtedy označuje jeden špecifický výskyt, zatiaľ čo imperfektum predstavuje situáciu ako opakovanú. Opakovanie môže byť vykonané tým istým podmetom (iteratívny habituálny dej), alebo rozdielnymi podmetmi (distributívny dej). Na vyjadrenie iteratívneho habituálneho deja môže slovenčina použiť osobitne tvorenú skupinu nedokonavých sloviess (*robievať, chodievať, behávať*). Takisto angličtina to môže vyjadriť pomocou spojenia *used to* (hoci len v minulosti).

Aorist	Imperfektum
ἐν ἔργον ἐποίησα καὶ πάντες θαυμάζετε <i>urobil som jeden skutok všetci sa čudujete</i> <i>I did one deed and you are all amazed</i> (Jn 7,21)	ταῦτα ἐποίει ἐν σαββάτῳ <i>takéto veci robil/robieval v sobotu</i> <i>he did/used to do things like this on the sabbath</i> (Jn 5,16)
τετάρτη δὲ φυλακῆ τῆς νυκτὸς ἦλθεν πρὸς αὐτοὺς περιπατῶν ἐπὶ τὴν θάλασσαν <i>o štvrtej nočnej hliadke prišiel k nim kráčajúc po mori</i> <i>in the fourth watch of the night he came to them walking on the sea</i> (Mt 14,25)	ὁ ὄχλος ἤρχετο πρὸς αὐτόν, καὶ ἐδίδασκεν αὐτούς <i>zástupy k nemu prichádzali a on ich učil</i> <i>people came to him and he taught them</i> – on a regular basis (Mk 2,13)

2.3.2 Komplexívna duratívnosť vs. progresívna duratívnosť

Duratívne atelické situácie (*stavy a aktivity/procesy*) sa zvyčajne používajú v tvaroch nedokonavého vidu, ktorý zdôrazňuje stav alebo aktivitu

samotnú. Vo väčšine prípadov ich aorist má ingresívny význam (pozri 2.1). No môže byť aj komplexívny. Vtedy reprezentuje situáciu ako celok, od začiatku do konca. Situácia v aoriste je predstavená ako ohraničená, zatiaľ čo v imperfekte je zaostrené na vnútro stavu či procesu. Žiaľ, ani v slovenčine, ani v angličtine tento rozdiel nevieme vyjadriť gramatickými prostriedkami:

Imperfektum	Aorist
<p>ἐφοβοῦντο αὐτὸν ὥσπερ Μωϋσῆν ὅσον χρόνον ζῆζῆ <i>ctili ho (= Jozueho) ako Mojžiša, pokiaľ žil</i> <i>they revered him, as they did Moses, as long as he lived</i> (Joz 4,14) – dôraz je na tom, čo sa dialo počas jeho života</p>	<p>ἔζησεν δὲ Νωε μετὰ τὸν κατακλυσμὸν τριακόςια πεντήκοντα ἔτη (...) καὶ ἀπέθανεν <i>Noe žil po potope 350 rokov a (potom) zomrel</i> <i>Noe lived after the flood 350 years and (then) he died</i> (Gn 9,28-29) – jeho život má jasný koniec</p>
<p>ἐν ταῖς ἡμέραις Λῶτ ἤσθιον, ἔπινον... <i>za dní Lóta (ľudia) jedli, pili...</i> <i>in the days of Loth (people) ate, drank...</i> (Lk 17,28)</p>	<p>οὐκ ἔφαγεν οὐδὲν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις καὶ συντελεσθεισῶν αὐτῶν ἐπίνασεν <i>počas tých (= 40) dní nič nejedol, a keď sa skončili, vyhladol</i> <i>he didn't eat anything during those days and in the end he felt hunger</i> (Lk 4,2)</p>

2.3.3 Otvorená vs. uzavretá séria

Oopakované čiže iteratívne udalosti, teda série, sa môžu vyjadriť aj aoristom, aj imperfektom. Voľba závisí od autorovej subjektívnej preferencie. Aorist predstavuje situáciu ako jeden celok, imperfektum sa zameriava na jej vnútorné štádiá.

Imperfektum	Aorist
<p>Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἐζήτουν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ μαρτυρίαν, καὶ οὐχ ἠύρισκον <i>veľkňazi hľadali svedectvo proti Ježišovi, ale nenachádzali</i></p>	<p>Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἐζήτησαν ψευδομαρτυρίαν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, καὶ οὐχ εὔρον πολλῶν προσελθόντων ψευδομαρτύρων</p>

Imperfektum	Aorist
<p><i>the chief priests were looking for the evidence against Jesus, but they did not find</i> (Mk 14,55) – imperfektum zdôrazňuje, že zlyhali znova a znova</p>	<p><i>vel'kňazi hľadali krivé svedectvo proti Ježišovi, ale nenašli, hoci predstavilo mnoho falošných svedkov</i> <i>the chief priests were looking for false evidence against Jesus, but they did not find (any), even though many false witnesses came forward</i> (Mt 26,59-60) – hoci zlyhali mnohokrát, aorist celú situáciu predstavuje ako jedno veľké zlyhanie</p>
<p>ὁ δὲ ἐνὶ ἐκάστῳ αὐτῶν τὰς χεῖρας ἐπιτιθεὶς ἐθεράπευεν αὐτούς. <i>na každého z nich kládol ruky a uzdravoval ich</i> <i>he laid his hands on each of them and cured them</i> (Lk 4,40)</p>	<p>ὀλίγοις ἀρρώστοις ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας ἐθεράπευσεν <i>na zopár chorých položil ruky a uzdravil ich</i> <i>he laid his hands on a few sick people and cured them</i> (Mk 6,5)</p>

Imperfektum môže niekedy vyjadrovať, že opakovanie situácie ešte nie je ukončené:

Aorist	Imperfektum
<p>Ἦιδει δὲ καὶ Ἰούδας τὸν τόπον, ὅτι πολλάκις συνήχθη Ἰησοῦς ἐκεῖ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ <i>o tom mieste vedel aj Judáš, lebo Ježiš sa tam často schádzal so svojimi učeníkmi</i> <i>Judas, too, knew the place, because Jesus often met with his disciples there</i> (Jn 18,2) – hoci sa Ježiš s učeníkmi stretával opakovane a dlhšiu dobu, už sa to skončilo</p>	<p>πολλοί (...) οὓς πολλάκις ἔλεγον ὑμῖν, νῦν δὲ καὶ κλαίων λέγω, τοὺς ἐχθροὺς τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ <i>mnohí, o ktorých som vám často hovoril a aj teraz s plačom hovorím, ako o nepriateľoch Krista</i> <i>many (...) whom I often named to you, and even now I am naming, as enemies of Christ's cross</i> (Flp 3,18)</p>

3 Slovesný vid a relatívny čas

Slovesný vid svojimi vlastnosťami sekundárne umožňuje vyjadrenie relatívneho času. Tvary prítomného kmeňa, nedokonavé formy, ktoré sa zameriavajú na vnútro situácie, ju predstavujú ako súdobú s nejakým iným dejom. Tvary aoristového kmeňa, dokonavé, ktoré predstavujú situáciu ako uzavretú, vyjadrujú predčasnosť pred iným dejom. Schopnosť vyjadriť relatívny čas má indikatív, participium a čiastočne infinitív.

3.1 Indikatív aoristu a imperfektum

Absolútny čas je pre obidva tieto indikatívy rovnaký – minulý. Ich rozdielne schopnosti vyjadriť relatívny čas sa prejavujú v štruktúre naratívnych textov. Aorist sa používa na vyjadrenie udalostí, ktoré nasledujú jedna za druhou. Imperfektum, ktoré je oveľa zriedkavejšie, označuje súdobú udalosť. Toto používanie sa dá formulovať aj tak, že aorist sa používa na udalosti v popredí, zatiaľ čo imperfektum opisuje pozadie¹⁷.

4 Participiá

Participiá vyjadrujú iba relatívny čas¹⁸. Participium prítomného vyjadruje súdobý dej, participium aoristu predčasný dej:

ταῦτα λέγων ἀπῆλθεν	<i>toto hovoriac / s týmito slovami odišiel, saying this / with these words he left,</i>
ταῦτα εἰπὼν ἀπῆλθεν	<i>toto povediac / keď toto povedal, odišiel, having said this he left after saying this he left when he (had) said this, he left.</i>

Slovenské prechodníky – nedokonavého a dokonavého slovesa – majú podobné vlastnosti ako grécke participiá. Samozrejme, môžeme použiť aj

¹⁷ Sú možné aj iné formulácie tejto základnej schémy, porov. RIJKSBARON, *The Syntax and Semantics*, § 6, s. 12-21. Podrobnú analýzu vidových rozdielov v indikatíve v NZ z pohľadu *discourse analysis* podáva CAMPBELL, *Verbal Aspect, the Indicative Mood and Narrative*.

¹⁸ Porov. FANNING, *Verbal Aspect*, 406-419; CAMPBELL, *Verbal Aspect and Non-Indicative Verbs*, 13-47.

vedľajšiu vetu, ktorá často býva štylisticky vhodnejšia a ktorá sa dá použiť aj vtedy, keď nie je možný preklad prechodníkom.

No pri anglickom preklade sa musíme zastaviť podrobnejšie. Anglická *ing-form* (*participle/gerund*) pekne zodpovedá gréckemu participiu prézenta. No preklad participia aoristu je trochu problematickejší. Významovo mu presne zodpovedá perfektová *ing-form* (*having said*). Tá sa však v modernom jazyku nepoužíva, pôsobí zastarane. Namiesto toho sa dá použiť aj jednoduchá *ing-form* spojená s nejakou predložkou (napr. *after saying*). No niekedy sa dá použiť aj samotná jednoduchá *ing-form* (*saying*).

To bol jeden z dôvodov, prečo niektorí autori spochybnili význam relatívneho času pri gréckych participiách. Vraj relatívny čas je zakódovaný v kontexte, nie v participiu¹⁹. To však nezodpovedá ani gréckej, ani anglickej jazykovej realite. Anglická jednoduchá *ing-form* sa dá použiť na preklad participia aoristu – ale len vtedy, ak obidva deje nasledujú bezprostredne jeden po druhom, a teda ich možno prezentovať ako *takmer* simultánne. Ak je z kontextu zrejmé, že časová medzera medzi dejmi je dlhšia, treba použiť *ing-form* s časovou predložkou (alebo vedľajšiu vetu).

4.1 Aorist – simultánný dej?

Hoci spomenutá argumentácia nie je správna, predsa v gréčtine Nového zákona máme zopár prípadov, kde je participium aoristu použité na vyjadrenie simultánneho deja. Toto je ale zriedkavá výnimka a vyskytuje sa len za prísne obmedzených okolností²⁰: (1) Sloveso vyjadrujúce hlavný dej je v aoriste a (2) participium opisuje ten istý dej, nie sprievodnú okolnosť, ako je to bežné. V tomto prípade ide o harmonizáciu aspektu, pretože participium v podstate vyjadruje to isté, čo hlavné sloveso, ktoré je v aoriste²¹:

προσηύξατο τὸν αὐτὸν λόγον εἰπὼν
modlil sa/predniesol modlitbu hovoriac tie isté slová
he prayed saying the same words (Mk 14,39).

¹⁹ Porov. BLASS – DEBRUNNER, *Greek Grammar*, § 339; ZERWICK, *Biblical Greek*, § 261-269. Tento názor zastáva aj Porter, jeden z popredných aspektológov novej generácie. Túto prezentáciu však – podľa nášho názoru – úspešne spochybnil PICIRILLI, *Time and order in the circumstantial participles of Mark and Luke*. Porov. aj PORTER, *Time and Order in Participles in Mark and Luke*.

²⁰ Porov. BLASS – DEBRUNNER, *Greek Grammar*, § 339(1).

²¹ Porov. PICIRILLI, *Time and order*, 250-253.

Najčastejším prípadom „simultánneho“ participia aoristu je hebraizujúca formula ἀποκριθεὶς εἶπεν *odpovediac povedal*. Tu je zreteľne vidno synonymitu oboch dejov.

Osobitným prípadom je použitie takéhoto participia s imperatívom:

σώσον σεαυτὸν καταβὰς ἀπὸ τοῦ σταυροῦ
zachráň sa zostúpiac z kríža / zachráň sa: zostúp z kríža
save yourself by coming down from the cross /
save yourself and come down from the cross (Mk 15,30).

Tu je možný výklad v tom zmysle, že participium v biblickej gréčtine môže mať význam imperatívu²². Aj tu ide o hebraizujúcu formulu, keď sa spája sloveso pohybu a následná činnosť (*chod' urobiť, chod' a urob*). V gréčtine sa takéto konštrukcie idiomatically vyjadria imperatívom slovesa pohybu, zatiaľ čo účel môže byť vyjadrený hypotakticky (vedľajšia veta, infinitív, participium futúra/prézentu) alebo paratakticky (ďalší imperatív). Biblická gréčtina prispela s ďalším variantom – sloveso pohybu je v participiu a následná činnosť v imperatíve²³:

πορευθέντες ἀπαγγείλατε Ἰωάννῃ
chod'te a povedzte Jánovi / chod'te povedať Jánovi (Lk 7,22).

V tomto zmysle potom možno interpretovať aj Mk 15,30 ako „zostúp z kríža a (tak) sa zachráň“.

4.2 Aorist – následný dej?

V Novom zákone máme aj zopár príkladov, keď má participium aoristu význam následného deja. Takéto použitie je v staršej gréčtine veľmi neobvyklé, no vyskytuje sa (už u Homéra). Vysvetlenie je také, že v týchto prípadoch význam dokonavého vidu úplne prevládne nad významom relatívneho času²⁴. V koiné tu navyše pôsobí skutočnosť, že pri zanikajúcom participiu futúra bolo treba niečím vyplniť toto vákuum:

²² Porov. FANNING, *Verbal Aspect*, 386.

²³ Porov. ZERWICK, *Biblical Greek*, § 363-364; BLASS – DEBRUNNER, *Greek Grammar*, § 419. Podrobnejšie o tejto konštrukcii porov. PANCZOVÁ, *Technika prekladu z biblickej gréčtiny* (2), 58-73, o tomto 68-69.

²⁴ Porov. CAMPBELL, *Verbal Aspect and Non-Indicative Verbs*, 14-18.

Ἀγρίππας ὁ βασιλεὺς καὶ Βερνίκη κατήντησαν εἰς Καισάρειαν
ἀσπασάμενοι τὸν Φῆστον

Kráľ Agrippa a Bereníké prišli do Kaisareie a/aby pozdravili Festa
(Sk 25,13).

5 Infinitív

V gréčtine sa infinitív používa v dvoch funkciách: ako úsudkový a ako žiadací infinitív (*declarative and dynamic infinitive*)²⁵. Tieto dva typy použitia sa odlišujú okrem iného vo význame času a s ním spojeného vidu.

5.1 Žiadací infinitív

Žiadací infinitív (*dynamic infinitive*) je najčastejší. Časovo je tento infinitív vždy následný po rovine hlavného slovesa. Rozdiel medzi prízentom a aoristom je čisto vidový. Prízent sa koncentruje na priebeh procesu, aorist vyjadruje ukončenie akcie²⁶. V slovenčine to môžeme vyjadriť nedokonavým, resp. dokonavým infinitívom (alebo iným slovesným tvarom, ak musíme použiť preklad vedľajšou vetou). V angličtine však nastáva problém. Hoci grécky žiadací infinitív do veľkej miery zodpovedá anglickému infinitívu, angličtina v infinitíve nerozlišuje vidy. V predchádzajúcich prípadoch sa rozdiel medzi nedokonavým a dokonavým vidom (prízent – aorist) dal aspoň občas vyjadriť protikladom medzi priebehovými a jednoduchými formami. V prípade infinitívu túto možnosť nemáme, lebo priebehový infinitív neexistuje. Jednoduchý infinitív vyjadruje dokonavosť aj nedokonavosť. Ak chceme v angličtine vyjadriť tieto rozdiely, musíme použiť opis:

Θέλω γράφειν ἐπιστολήν.

Chcem písať list.

I want to write a letter. (= I want to devote myself to the activity of writing a letter.)

²⁵ Porov. RIJKSBARON, *Syntax and Semantics*, § 31-36, s. 99-112; CAMPBELL, *Verbal Aspect and Non-Indicative Verbs*, 101-119.

²⁶ Sú, pravda, možné aj iné aspektové protiklady, ktoré boli opísané v časti o indikatíve.

Θέλω γράψαι ἐπιστολήν. *Chcem napísať list.*
I want to write a letter. (= I want not only to start, but also to finish writing the letter.)

5.2. Úsudkový infinitív

Druhý typ infinitívu, úsudkový (*declarative infinitive*), je v koiné zriedkavý. Vyskytuje sa po slovesách myslenia a hovorenia a používa formy všetkých časových kmeňov. Prakticky má plný význam absolútneho času – v priamej reči by zodpovedal určitému slovesu v danom čase:

Λέγω σε γράφειν ἐπιστολήν. *Hovorím, že píšeš list.*
I say that you write/are writing a letter.

Λέγω σε γράψαι ἐπιστολήν. *Hovorím, že si napísal list.*
I say that you wrote a letter.

Λέγω σε γεγραφέναι ἐπιστολήν. *Hovorím, že si napísal list.*
I say that you have written a letter.

Λέγω σε γράψειν ἐπιστολήν. *Hovorím, že napíšeš/budeš písať list.*
I say that you will write a letter.

Infinitív futúra – v koiné zriedkavý – sa v Novom zákone vo funkcii úsudkového infinitívu nevyskytuje. Namiesto neho nachádzame („nesprávne“) použitý infinitív aoristu. Podobne ako pri participiu, aj tu sa celkom stráca časový význam a prevláda význam dokonavého vidu²⁷.

6 Imperatív (a zabraňovací konjunktív)

Rozdiel medzi imperatívom aoristu a imperatívom prézenta je čisto vidový²⁸. Časová rovina tohto slovesného spôsobu je vždy následná po

²⁷ Porov. Sk 3,18; 10,43.

²⁸ Porov. FANNING, *Verbal Aspect*, 325-388; CAMPBELL, *Verbal Aspect and Non-Indicative Verbs*, 79-100.

okamihu hovorenia. Vidový rozdiel tejto dvojice vie slovenčina väčšinou vyjadriť svojimi dvojicami dokonavého a nedokonavého slovesa. No angličtina ani v imperatíve nemá gramatické prostriedky na vyjadrenie vidových protikladov a na precizovanie významu treba použiť lexikálne prostriedky.

Vidový rozdiel v imperatíve sa realizuje v niekoľkých protikladových pároch.

6.1 Špecifický vs. všeobecný príkaz

Toto je najčastejšia protikladová dvojica v Novom zákone, preto sa toto pravidlo niekedy zovšeobecňuje. Imperatív aoristu sa používa na vyjadrenie jednotlivého špecifického výskytu, zatiaľ čo imperatív prézenta vyjadruje všeobecné nariadenie platné v mnohých prípadoch, obvyklú činnosť²⁹:

Λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν κρίνατε αὐτόν.

Vezmite si ho vy a (po)súďte ho podľa svojho zákona.

Take him yourselves and judge him according to your law.

(konkrétny prípad: Jn 18,31)

Μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν.

Nesúďte/neposudzujte podľa zdania.

Do not judge according to appearances.

(nikdy nesúďte: Jn 7,24)

6.2 Výsledok vs. priebeh

Rozdiel medzi dokonavým a nedokonavým vidom sa niekedy realizuje ako zaostrenie na výsledok, dovŕšenie udalosti (aorist), respektíve na jej priebeh (prézent)³⁰:

Φυλάξατε τὰς ἐντολάς μου. *Zachovajte moje prikázania.*

Keep my commandments. (2Kr 17,13)

Φύλασσε ἐντολάς.

Zachovávaj prikázania.

Keep commandments. (Prís 4,5)

Tento rozdiel sa dá formulovať aj tak, že aorist so svojím dôrazom na dovŕšenie vyjadruje príkaz nájstojčivejšie.

²⁹ Je to variant opozície, ktorá sa v indikatíve prejavuje ako jednotlivý a opakovaný/habituálny výskyt (pozri 5.3.1).

³⁰ Ide o variant opozície, ktorá sa prejavuje aj v indikatíve (pozri 2.2.1).

6.3 Začiatok vs. pokračovanie

Zriedkavo sa rozdiel medzi ukončenou udalosťou a jej priebehom realizuje ako protiklad medzi začiatkom udalosti a jej pokračovaním – dokonavá udalosť sa ešte nezačala, zatiaľ čo nedokonavá už prebieha:

γράφει   *píš* (= pokračuj v písaní)
write! go on writing!

γράψον   *napíš* (= ešte nepíšeš, tak choď a urob to)
write! go and write!

Tento protiklad je lepšie viditeľný v zákazoch, kde sa realizuje ako rozdiel medzi *nezačni robiť* a *nepokračuj v robení*:

μὴ γράφει   *nepíš! prestaň písať!*
don't write! stop writing!

μὴ γράψῃς (konj.)   *ne(na)píš! ani nezačni písať!*
don't write! don't even begin writing!

μὴ γράφει· ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων
nepíš: „Židovský kráľ“ (Pilát to už viac-menej napísal: Jn 19,21)

ἤμελλον γράφειν, καὶ ἤκουσα φωνὴν (...): μὴ αὐτὰ γράψῃς.
chcel som písať, ale počul som hlas: nezapisuj to. (Zjv 10,4)

Πορον. ὃ βλέπεις γράψον εἰς βιβλίον
čo vidíš, napíš do knihy (Zjv 1,11).

7 Konjunktív

Grécky konjunktív v angličtine zodpovedá buď imperatívu, alebo infinitívu, alebo modálnemu slovesu s infinitívom, alebo indikatívu (v mnohých typoch vedľajších viet). Vidový rozdiel, ktorý existuje medzi nedokonavým konjunktívom prézenta a dokonavým konjunktívom aoristu³¹, sa realizuje podľa už uvedených schém pre indikatív, imperatív a infinitív. Napr. konjunktív v účelovej vete:

Γράφω σοι, ἵνα πιστεύῃς.   *Píšem ti, aby si veril.*
I write to you so that you believe.

Γράφω σοι, ἵνα πιστεύσῃς.   *Píšem ti, aby si uveril.*
I write to you so that you (begin to) believe.

³¹ Porov. FANNING, *Verbal Aspect*, 390-406; CAMPBELL, *Verbal Aspect and Non-Indicative Verbs*, 49-77. To isté platí aj pre optatív.

Záver

Grécky slovesný systém je vo svojom jadre vybudovaný na protiklade dokonavého a nedokonavého vidu. Prézntový kmeň poskytuje tvary s nedokonavým významom, aorist zase ich náprotivky s dokonavým významom. Gramatický vid je vždy spojený s lexikálnym aspektom, čo spôsobuje existenciu viacerých typov vidových opozícií. V gréčtine majú tieto opozície vždy stabilné vyjadrenie gramatickým prostriedkom protikladu medzi prezntovým a aoristovým tvarom.

Slovenské dvojice dokonavých a nedokonavých sloviess, hoci nepravidelne tvorené, do veľkej miery zodpovedajú gréckej opozícii vyjadrenej čisto gramaticky. Angličtina so svojim nesúmerným modelom vidovej opozície je čiastočne schopná vyjadriť vidové rozdiely gramaticky, no často je odkázaná len na lexikálny opis.

Komunikáciu (a transformáciu) medzi týmito tromi systémami nám uľahčuje poznanie akcionality, lexikálneho aspektu. Znalosť charakteristických črt danej slovesnej situácie nám umožňuje vhodnú lingvistickú transformáciu aj do jazyka, ktorý má obmedzené gramatické prostriedky na vyjadrenie vidu (lebo lexikálne prostriedky sú vždy prítomné).

Zoznam použitej literatúry

- BLASS, Friedrich – DEBRUNNER, Albert: *A Greek Grammar of the New Testament and Other Early Christian Literature*. Translated and edited by Robert W. Funk, Chicago – London: The University of Chicago Press, 1961.
- BODNÁROVÁ, Martina: K problematike aspektu v kontexte pomerných (relatívnych) časov. In: Martina Ivanová (ed.): *Aspektuálnosť a modálnosť v slovenčine*, Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2009, 143-151.
- CAMPBELL, Constantine R.: *Verbal Aspect, the Indicative Mood and Narrative: Sounding in the Greek of the New Testament* (StBG 13), New York: Peter Lang, 2007.
- CAMPBELL, Constantine R.: *Basics of Verbal Aspect in Biblical Greek*, Grand Rapids, MA: Zondervan, 2008.
- CAMPBELL, Constantine R.: *Verbal Aspect and Non-Indicative Verbs: Further Soundings in the Greek of the New Testament* (StBG 15), New York: Peter Lang, 2008.
- CIRAFESI, Wally V.: *Verbal Aspect in Synoptic Parallels: On the Method and Meaning of Divergent Verb-Form Usage in the Synoptic Passion Narratives* (LBS 7), Leiden – Boston: Brill, 2013.
- FANNING, Buist M.: *Verbal Aspect in New Testament Greek* (OTM), Oxford: Clarendon Press, 1990.
- FILIP, Hana: Lexical Aspect. In: Robert I. Binnick (ed.): *The Oxford Handbook of Tense and Aspect*, Oxford – New York: Oxford University Press, 2012, 721-751.

- HEWSON, John – BUBENIK, Vit: *Tense and Aspect in Indo-European Languages: Theory, Typology, Diachrony* (CILT 145), Amsterdam – Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 1997.
- JANOČKOVÁ, Nicol: Slovtvorné a sémantické súvislosti slovesného vidu v slovenčine (k štatútu slovesného vidu v slovenčine), *Slovenská reč* 69/2 (2004) 65-84.
- MATEOS, Juan: *El aspecto verbal en el nuevo testamento* (EstNT 1), Madrid: Ediciones Cristianidad, 1977.
- MATHEWSON, David L.: *Verbal Aspect in the Book of Revelation: the Function of Greek Verb Tenses in John's Apocalypse* (LBS 4), Leiden – Boston, MA: Brill, 2010.
- NAPOLI, Maria: *Aspect and Actionality in Homeric Greek. A Contrastive Analysis* (Materiali linguistici), Milano: FrancoAngeli, 2006.
- PANCZOVÁ, Helena: Technika prekladu z biblickej gréčtiny (2): Druhy techník prekladu starovekej literatúry a príklad prekladu participíi v slovenskom komentárovom preklade, *StBiSl* 5 (2013) 58-73.
- PICIRILLI, Robert: Time and order in the circumstantial participles of Mark and Luke, *BBR* 17 (2007) 241-259.
- PORTER, Stanley E.: *Verbal Aspect in the Greek of the New Testament: with Reference to Tense and Mood* (StBG 1), New York: Peter Lang, 1989.
- PORTER, Stanley E.: Time and Order in Participles in Mark and Luke: A Response to Robert Picirilli, *BBR* 17 (2007) 261-367.
- QUIRK, Randolph – GREENBAUM, Sidney – LEECH, Geoffrey – SVARTVIK, Jan: *A Comprehensive Grammar of the English Language*, London – New York: Longman, 1985.
- RIJKSBARON, Albert: *The Syntax and Semantics of the Verb in Classical Greek*, Amsterdam: Gieben, 1984.
- RYDBECK, Lars: What happened to New Testament Greek Grammar after Albert Debrunner?, *NTS* 21 (1975) 424-427.
- SMITH, Carlota S.: *The Parameter of Aspect*, Dordrecht – Boston – London: Kluwer Academic Publishers, 1991.
- SOKOLOVÁ, Miroslava: Sémantika slovesa a aspektové formy. In: Martina Ivanová (ed.): *Aspektuálnosť a modálnosť v slovenčine*, Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2009, 22-37.
- SOKOLOVÁ, Miroslava: Verbálny aspekt v slovenčine – bilancia doterajšieho výskumu. In: Martina Ivanová (ed.): *Aspektuálnosť a modálnosť v slovenčine*, Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2009, 6-21.
- DE SWART, Henriëtte: Verbal Aspect. In: Robert I. Binnick (ed.): *The Oxford Handbook of Tense and Aspect*, Oxford – New York: Oxford University Press, 2012, 752-780.
- SWETNAM, James: *An Introduction to the Study of New Testament Greek* (SubBi 16), Roma: Pontificio Istituto Biblico, 1981.
- WALLACE, Daniel B.: *Greek Grammar Beyond the Basics: An Exegetical Syntax of the New Testament*, Grand Rapids, MA: Zondervan, 1996.
- ZERWICK, Maximilian: *Biblical Greek: Illustrated by Examples* (SubBi 41), Roma: Editrice Pontificio Istituto Biblico, 1990.

Zhrnutie

Slovesný vid je kombináciou dvoch kategórií: gramatického vidu a akcionality (lexikálneho vidu). Gramatický vid vyjadruje dokonavosť a nedokonavosť, ktoré majú v slovesnom systéme osobitné formy. Akcionalita je situačný typ, základná sémantická črta daného slovesa. Rôzne situačné typy dávajú vznik rôznym dvojiciam vidových opozícií: stav/ingresívnosť, progresívnosť/výsledok, snaha/výsledok, proces/výsledok, jednorazový/opakovaný výskyt, komplexívna/progresívna duratívnosť, otvorená/uzavretá séria. Tieto vidové opozície sa v gréčtine pravidelne vyjadrujú gramatickým prostriedkom protikladu medzi tvarom prítomného a aoristového kmeňa. V slovenčine tomu do veľkej miery zodpovedajú dvojice dokonavých a nedokonavých sloves. Angličtina však má nesúmerný vidový systém a vidové opozície môže často vyjadriť len opisom.

Kľúčové slová: biblická gréčtina, slovesný vid, akcionalita, relatívny čas.

Summary

Verbal aspect is a combination of two categories: grammatical aspect and actionality (lexical aspect). Grammatical aspect expresses perfectivity and imperfectivity, which have their own forms in the verbal system of a language. Actionality is a situation type, a basic semantic feature of a given verb. Various situation types give rise to various pairs of aspectual oppositions: state/ingressiveness, progressiveness/result, attempt/result, process/result, one appearance/repetition, complexive/progressive durativity, open/closed series. In Greek, these aspectual oppositions are regularly expressed with the grammatical means of the respective forms of the present and aorist stem. In Slovak, these oppositions usually can be expressed with the pairs of perfective and imperfective verbs. However, the English aspectual system is asymmetric and aspectual distinctions can often be expressed only with circumlocution.

Key words: biblical Greek, verbal aspect, actionality, relative time.

Helena Panczová
Pontificio Istituto Biblico
Via della Pilotta 25
00187 ROMA, Italia
helena.panczova@gmail.com

Contents

Treaties

Ian YOUNG

Manuscripts and Authors of the Psalms 123- 136

Alan Ján DELY

Typological Significance of Number Forty in Lucan Writings 137-159

Helena PANCZOVÁ

Verbal Aspect in Biblical Greek: A Concise Description of
the Grammatical Category with Its Equivalents in Slovak and
English 160-183

Notes

Blažej ŠTRBA

The Jordan Stopped Flowing in Josh 3:17 184-193

Abstracts and reviews 194-xxx

Communications and references ..... xxx-xxx

Obsah

Štúdie

Ian YOUNG

Manuscripts and Authors of the Psalms 123-136

Alan Ján DELY

Typologický význam čísla štyridsať v Lukášových spisoch 137-159

Helena PANCZOVÁ

Slovesný vid v biblickej gréčtine: stručný opis gramatickej
kategórie a jej ekvivalenty v slovenčine a angličtine 160-183

Poznámky

Blažej ŠTRBA

Pozastavený Jordán v Joz 3,7 184-193

Abstrakty a recenzie 194-xxx

Správy a oznamy ..... xxx-xxx